

**NHỮNG CÁI
ĐẦU CAO HƠN
NHIỀU CÁI
ĐẦU, NHỮNG
CẶP MẮT
NHÌN XA HƠN
NHIỀU CẶP
MẮT**

Đọc bài “Rất may mà vua Tự Đức...” của ông Nguyễn Nguyên trên tập san PHÁT TRIỂN KINH TẾ số 9 (tháng 5 năm 1991), tôi rất thích thú vì nó giúp tôi tưởng nhớ tới những cái ĐẦU cao hơn nhiều cái đầu và những cặp MẮT nhìn xa hơn nhiều cặp mắt thời Minh Mệnh, Tự Đức. Trước hết, đó là Nguyễn Trường Tộ (người đã trồng cái mầm khai hóa đầu tiên ở nước ta, như nhận xét của chí sĩ Phan Bội Châu), một danh sĩ, một nhà thông thái với những “di thảo”, những “tư liệu thành văn” nói về ông rất giàu chất xám. Nguyễn Trường Tộ là một “nhà đổi mới”, một nhân vật hiếm có trong lịch sử cận đại Việt Nam, một người có tư tưởng canh tân toàn diện: Giáo dục, xã hội, chính trị, kinh tế, quân sự, ngoại giao... Nguyễn Trường Tộ với “di thảo” của ông, theo tôi là đối tượng nghiên cứu của nhiều môn khoa học hiện đại như kinh tế học, triết học, xã hội học, lịch sử... Những giá trị nghiên cứu và đề xuất của Nguyễn Trường Tộ trên các lãnh vực, cho đến nay và có lẽ còn lâu dài vẫn chưa ai dám nghĩ là lỗi thời, đặc biệt là trên lãnh vực kinh tế và ngoại giao. Ông không chỉ chủ trương khuyến khích nông nghiệp và công kỹ nghệ..., mà hết sức coi trọng việc đầu tư của nước ngoài để khai thác của chìm, của nổi và qua đó mà tiếp thu khoa học kỹ thuật tân tiến của họ. Sống giữa môi trường phong kiến, đậm đặc tư tưởng nội hạ ngoại di của đám quan trường hủ nho, Nguyễn Trường Tộ đã dám nghĩ tới những việc mà ít ai dám nghĩ tới.

Cùng với Nguyễn Trường Tộ, còn có Phạm Phú Thứ và Bùi Viện. Cả ba cái ĐẦU này đều cao hơn nhiều cái đầu, cả ba cặp MẮT này đều nhìn xa hơn nhiều cặp mắt của những kẻ mũ cao áo dài thường lui tới sân rồng. Cũng như rất may mà vua Tự Đức còn chút sáng suốt không nghe theo bọn hàng thần lơ láo, thủ cựu, vì đặc quyền đặc lợi hòa nhau nghị án kết tội Nguyễn Trường Tộ, thì cũng rất may mà vua Minh Mệnh đã không nghe theo tư tưởng lỗi thời của đám hủ nho, trong đó tiêu biểu là Thị lang nội các Hoàng Quỳnh, vẫn cử Bùi Viện và phái đoàn ta đi tiếp xúc với phái đoàn Mỹ vào khoảng 1836, theo quốc thư của tổng thống Mỹ A.Giắc-xon gửi cho vua Minh Mệnh đề nghị thương thuyết để đặt mối bang giao giữa hai nước cách xa nhau trên 4 vạn dặm (tôi không nhớ kỹ và cũng không còn đủ tư liệu để nói thật chắc phái đoàn Bùi Viện được cử đi thương thuyết với phái đoàn Mỹ, nếu thật một vài chi tiết xin các bậc cao minh miễn chấp và đính chính cho).

Nguyễn Trường Tộ, Phạm Phú Thứ và Bùi Viện là những danh sĩ yêu nước, thương nòi, có tầm nhìn xa trông rộng, với những đóng góp uyên bác, thâm sâu, thiết thực, phù hợp với thực tiễn đất nước lúc bấy giờ, nhất là về việc mở rộng mối bang giao với các nước, cho phép các doanh nhân nước ngoài đầu tư vốn và kỹ thuật vào khai thác tiềm năng của đất nước. Theo tôi, những đề nghị cải cách của ba ông dưới thời Minh Mệnh, Tự Đức là rất sáng suốt, về kinh tế nó có thể giúp cho đất nước sớm thoát khỏi cảnh lạc hậu, tối tăm, nghèo khổ; về chính trị thì thêm bạn, thêm vây cánh, thêm sức mạnh để chống lại sức ép của chủ nghĩa thực dân đồng thời cũng chống lại sức ép của các thế lực phong kiến phương Bắc bụng dạ thâm độc, không từ tế gì ở ngay sát nách mình.

Nước giàu mạnh, dân bớt khổ, bầu bạn đông từ các phương trời thì tạo ra cái thế cái lực để khỏi bị “bắt nạt”. Phải chăng đó là một trong những cái lối tư tưởng và hành động của các ông Nguyễn Trường Tộ, Bùi Viện, Phạm Phú Thứ? Nhân tiện, tôi xin đề nghị đặt tên các ông cho những con đường đang hoàng ở các thành phố và những địa phương nơi chôn nhau, cắt rốn của các ông. Nên có một cái gì đó để tưởng niệm xứng đáng những người con ưu tú của quê hương mình.

BN.